

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ
Обществен съвет

ПРОТОКОЛ

№ 155

На 10.05.2023 г. се проведе заседание на **Общественния съвет към ЦИК**.

ПРИСЪСТВАХА:

Надежда Гологанова – заместник-председател на **Общественния съвет, Гражданска инициатива за свободни и демократични избори;**

Свилена Гражданска – **Институт за социална интеграция;**

Дончо Пачиков – **Българско сдружение за честни избори и граждански права – Национална асоциация;**

Заседанието бе открито в 18 часа и 25 минути и председателствано от госпожа **Надежда Гологанова** – зам.-председател на **Общественния съвет към ЦИК**.

* * *

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Уважаеми колеги, откривам днешното редовно заседание на **Общественния съвет към Централната изборителна комисия**.

Дневният ред е изпратен по имейл.

1. Обсъждане и редактиране на проекта на анализ за изминалите избори.

2. Разни.

Има ли някой предложния за други точки в дневния ред или за редактиране на някои от съществуващите точки? Няма.

Има ли някой против дневния ред или се приема?

Приема се.

Започваме с **точка първа**.

Обсъждане и редактиране на проекта на анализ за изминалите избори.

ДОНЧО ПАЧИКОВ:

Днес ли ще гласуваме?

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Днес нищо няма да гласуваме, защото все още редактираме документа и през следващите няколко дни ще продължим да дописваме и редактираме. Ще го гласуваме евентуално следващата седмица или по следващата в зависимост от това колко ще се проточат нещата. Има две, три точки, които изобщо не са разработени и една или две, които са разработени на половина плюс разни редакции, които ни хрумват по другите точки, плюс коментари, които подлежат на обсъждане, защото различни колеги са заели малко различни позиции по една и съща тема. И трябва по някакъв начин да го обсъдим и да го гласуваме. Днес сме на дискусия, предложения за допълнение и т.н.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз казвам няколко изречения и предлагам да приключим заседанието. Гласуването по правилата за работата на Обществения съвет става от присъстващите. Силата на гласуването е от присъстващите.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Съгласна съм по принцип, но в момента не сме готови с окончателния вариант на текста.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Всякакви моменти на този документ, който работим в момента, предполага промени в Изборния кодекс, като гласуване в два дни, машинно преброяване на хартиените бюлетини, предварителни заявки кой как ще гласува, машинно или с хартиена бюлетина, разделяне на секция с машина, секция само с хартиено

гласуване и от този сорт, който са в документа в момента, за пореден път пледирам, че не им е сега нито времето, нито мястото.

Единственото хубаво и плодотворно, което може да направим в момента е, да направим предложение по кой начин да бъде оптимизирана организацията на изборния процес. Например в следните направления.

Първо, създаването на Методически указания да става съвместно с председателите на РИК-ове, за да могат да бъдат Методическите указания максимално близки до действителността.

Второ, една такава дискусия по отношение на кабините за гласуване не звучи ли смехотворно, да се направи обществена поръчка за изработване на кабинни за цялата страна. Нашето предложение е елементарно. Кабината да се състои само от три части - от ляво от горе до долу, от дясно от горе до долу и пред човека от горе до долу и пред него да се намира масичката, където се извършва самото гласуване и запълване на бюлетината, когато се работи с хартия. На тази кабинка въобще не е нужно да има от горе до долу закритие на гърба на човека. Човекът сам закрива това, което прави в момента и приключваме. Това го няма в Методически указания. И тук започват така ли да бъде кабинката, иначе ли да бъде, защото ги оставихме както бяха. Това е смешна работа.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Искаш да кажеш, че трябва да е обърнат човека с гръб към Комисията.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Винаги е така, с гръб към Комисията и приключваме разговора. Това трябва да е в Методически указания. ЦИК в последните над 10 години не е бил в такава ситуация и те няма как да имат тази представа. Тази представа може да имат РИК-овете, могат да имат членовете на СИК. Ето аз бях председател на СИК и това ми е абсолютно ясно, че изглежда смехотворно.

Тези неща, които не са доработени докрай от Централната изборителна комисия, което се отразява през РИК и отива чак до СИК,

води до намаляване на изборната активност, води до рязко оттегляне на хора, които са били предложени за председатели, секретари и заместници на СИК от тези им позиции, търсим хора в последния момент, търсим хора да запълнят местата на отказали се членове на секционни избирателни комисии и т.н.

Днес дискутирахме с новия член на Обществения съвет Николай Маринов въпроса по броя членове на секционни избирателни комисии. Вижте какво се получава. Примерно на 1000 човека с право на глас от определена секция, девет члена на секционна избирателна комисия, под 300 човека, седем члена. Вижте каква ножица се получава. Не е ли редно да има и по средата някакви междинни.

СВИЛЕНА ГРАЖДАНСКА: Имам едно питане, за протокола да се поправи ли, че имаш предвид паравани, защото през цялото време говориш за кабинни, а в Закона са паравани, не са кабинни? Второ, трябва да има някакви правила за тези паравани, защото ако проследиш всички заседания на ЦИК, както и жалбите, които са по време на изборите, голяма част засягат вида и типа на параваните. Да не говоря как общинската администрация, където имам познати са ми звънели да ме питат, какво означава параван и дали могат да използват старите тъмни стаички след модификация.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Аз имам друг въпрос. Тези сериозни промени в Изборния кодекс, които са машините, които броят хартиените бюлетини или гласуването в два дни добре, но какво мислиш по въпроса, че трябва да се върне функционалността на машината и не СИК да броят хартиени бюлетини от машината, а самата машина да си ги преброи гласовете и да си ги отчете.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Мисълта ми е, че тази функционалност на машините според мен, ако нещо не бъркам, за което вие ще ме поправите,

както Свилена направи, за което съм ѝ благодарен, тя е описана в Изборния кодекс.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Не е описана, защото премахнаха при последните поправки тези текстове, защото сведоха всичко, че комисията ще брой бюлетините излезли от машината. Тоест нито финалния протокол нито флашката играят някаква роля и имат значение за броенето, а се оказа, че секционните комисии правят доста грешки и в някои случаи даже после не си ги поправят в РИК и са десетки протоколи останали с грешки, включително гласове за партии, които не са реални.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: На този въпрос моя отговор е следния. Аз много бегло познавам Томислав Дончев, но има едно нещо, за което си заслужава да го уважавам. На едно от неговите посещения на заседанията на Централната изборителна комисия, ставаше въпрос за принтерите, които се използват на времето в секционните изборителни комисии, тогава при всички избори общините закупуват нови принтери, които са 30 процента запълнени. Томислав Дончев предложи, бъдете малко погъвкави, вземете принтери от държавните предприятия в съответните изборни райони. Ето сега можем да използваме неговата позиция и желание на гъвкавост, Централната изборителна комисия да бъде така гъвкава и да прецизира в определени моменти в Методически указания като специфицира, това което каза Надя Гологанова, в Методически указания и приключваме разговора.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Това не може да го направи Централната изборителна комисия. Трябва да се отвори Изборния кодекс и да се върнат старите текстове от преди две години, които бяха. Примерно да се върнем на формат, както бяха изборите април 2021 г. или нещо подобно, но без събиране в секционната комисия. Просто да си отчетат хартията и машината да си отчете и събирането в РИК да се

прави. Такава ни е идеята. Няма как да стане без отваряне на Изборния кодекс. Ако не се промени Изборния кодекс и остане сегашния вариант и на местните избори направят също толкова грешки с десетки гласове на партии, в малките общини ще има обжалване в десетки общини.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Съгласен съм. Явно трябва да се отвори Изборния кодекс специално тук, да кажем на едно единствено място. Да го отваряме за два дни, това е абсурд. Това практически все едно да направим нов Изборен кодекс, защото някъде си в света правели така. Те да си правят както си искат. Всяка страна прави така, както намери за добре. Защо трябва да гледаме някои други хора, които правят нещо. Те го правят от години и са го мислили и са го направили. А ние сега тук за няколко месеца, най-далечното е местните избори и трябва да направим категорични промени на Изборни кодекс. Ние от добър Изборен кодекс по отношение на резултатите от машинното гласуване, отидохме на една глупост, все едно нямаме машини и стават само принтери, а сега очакваме да направим хубави промени в Изборния кодекс и кой да ги направи. Сегашния състав на Народното събрание ли?

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Някой друг иска ли нещо да каже още по точка първа? Аз искам да кажа, че днес като го прочетох отново целия текст, ми хрумнаха още две, три добавки, отделни изречения и някои редакции и ще ги изпратя в близките дни и ще напишем писмо до всички през следващите няколко дни да изпращат редакции и допълнения и трябва някакъв срок да дадем, за да останат един два дни, за да може вече да се прочетете новия вариант с всичките редакции, за да може следващия път евентуално във вторник, да го гласуваме, ако сме готови.

СВИЛЕНА ГРАЖДАНСКА: Да сложим срок неделя до обяд.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Ако искате така да направим, да сложим срок до неделя на обяд, кой каквито редакции и корекции има да ги направи.

По принцип останаха още два, три въпроса, които не сме ги разгледали или не сме ги дописали. Ще попитаме и колегите в кореспонденцията, ако някой има желание с някоя от темите да се заеме, с по няколко абзаца. Това което е частично засегнато е за тези, така наречени бели машинни бюлетини, на които по коректен термин ще им потърсим и трябва да потърсим в стенограмите на ЦИК, ако вече съществува такъв. Според мен би могло да е частично отпечатан или с неотпечатан вот за партия и кандидат или нещо подобно. По тази тема имаме само три четири изречения маркирани, а би трябвало да са поне няколко абзаца, защото това също беше един от големите проблеми на последните избори.

СВИЛЕНА ГРАЖДАНСКА: Където не се отпечатваше вота.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Принципно останаха няколко теми.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Може ли една вметка по така наречените бели бюлетини. Това са невалидни машинни бюлетини. Това е израза, няма друг израз. Те могат ли да бъдат преброявани? Не могат. Щом не могат, значи са невалидни. Към този абзац искам да добавя следното нещо. Допускането на такива невалидни машинни бюлетини за това нещо някой е виновен. Кой е виновен според вас?

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Аз в тази точка смятах да напишем две неща. Едното да е, че няма официална позиция по въпроса, аз поне до момента не съм срещала нито на ЦИК, нито на „Сиела-Норма“ АД.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Значи крайно време е да има официална позиция на Обществения съвет.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Това е едното, което мисля да напишем.

Второто е, ако си спомняте, преди време получихме едно писмо до Обществения съвет от един техник от „Сиела-Норма“ АД, който е инженер и ни беше описал как според него е възникнал проблема, заради какви характеристики на хартията. Така че си мислех от това писмо също да преразкажем някои изречения, че сме получили такава и такава информация и няма официална позиция на ЦИК и „Сиела“. И аз по принцип се надявам, че ще се появи такава, най-малкото в доклада на ЦИК. Защото те изготвят доклад след изборите, който обикновено им отнема два месеца. Така че като се появи този доклад, може да има обяснение на проблема.

Останаха още една, две теми.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Нека да приключим с невалидните машинни бюлетини. Анализът е много прост, който е наш анализ и аз предлагам той да стане официален анализ на Обществения съвет. Една от версиите, че новите ролки, които бяха измислените и въведени и т.н. са причини да излязат невалидни машинни бюлетини.

Уважаем колеги, искам да ви кажа, когато се въвеждат нови моменти в една инженерна организация, това е инженерна организация машина, отпечатване и т. н., се извършат така наречените 72 часови проби. Това означава в дадения случай, примерно условно говоря, „Сиела-Норма“ АД получава 1000 машини условно казано от Централната изборителна комисия, извършва проверка на отпечатването на контролни бюлетини и ако има някакви проблеми ги отстранява. Такова нещо не е направено. Ясно ли е за какво става въпрос. Тук вината е в „Сиела-Норма“ АД, че с въведената нова хартия не са направили необходимите проби. Това е официалното заключение. Няма друго.

Всички работим с принтери и знаете, какво се случва когато тонера на принтера започва да свършва. Отпечатването става по-бледо и най-накрая нищо не се вижда. Това е втора възможна причина. Виновните в случая са тези, които поддържат самото отпечатване. Това е „Сиела-Норма“ АД.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Извинявай, че ще те прекъсна, но това не е вярно, защото в една и съща секция са минали известно количество нормални бюлетини, после е излязла бяла и после пак са излезли известно количество нормални бюлетини и после пак бяла. Така че тази хипотеза не е вярна.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: За самото отпечатване отговаря „Сиела-Норма“ АД. Отпечатването е ненормално. Има невалидни машинни бюлетини.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: За хартията отговаряше БНБ заедно с ЦИК плюс тези три институции, които удостоверяват съответствието. И съм чула по медиите, че едната от тях, който е трябвало да тества хартията, хартията която е тествана не е била на сто процента същата, защото оригиналната са я пазили до последния момент като голяма тайна, защото е за бюлетините да не може никой да се добере до оригинална хартиена ролка и да може да отпечата бюлетини. Те не са получили точно същата хартия и даже първоначално не са искали да подпишат този протокол и документ след теста. Не знам дали впоследствие са го подписали.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Тогава да излезем със заключение ДАНС и службите да направят анализ, кой е виновния в случая и да наложат необходимите наказания, след като не сме сигурни кой. Ти казваш разни данни, за които си чула. Тези неща не могат да влезнат в съда. Това не са никакви доказателства, даже не са и косвени. Има си служби, да направят анализ. Аз мисля, че Обществения съвет това може да го направи. По

силата на нашите Правила е казано, че можем да правим предложения за сътрудничество с всякакви видове държавни и нестопански структури във връзка с изясняването на въпросите по изборния процес. И ние сега ще загубим маса време за да говорим, такава била хартията. Едните били съгласни, другите не били искали да подпишат.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Според мен да включим два, три абзаца в доклада, защото това беше очевиден проблем на последните избори. И според моите изчисления е засегнал повече от 1000 секции, може би към 1500 секции, в които е имало такива неуредици и са излизали такива бели бюлетини от машината. Мислех да го включим като информация.

Ако основното ни предложение е да се върне функционалността на машината, тогава ще се върне старата хартия, разписките, непрозрачните урни както беше преди положението и тогава не би трябвало да съществува такъв проблем.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Абсолютно съм съгласен с това, но все пак кой е виновен за невалидните машинни бюлетини на последните избори. Това е въпроса. Другото са празни приказки, всъщност не са празни, но не водят до нещо съществено.

Ако Общественият съвет не се съгласява с това нещо, нашата организация ще вземе отделни мерки от наше име за изясняване на този въпрос. Това е непоносимо нещо, това саботаж на изборния процес, а изборния процес е свързан с националната сигурност и никой не спори за това. Затова споменах ДАНС, не случайно.

Има ли някой от вас, който е виждал такава невалидна машинна бюлетина? Може ли от някъде да си доставим една, за да я видим за какво става въпрос. Защото в момента говорим за нещо, което мисля че никой от нас от тук присъстващите и които отсъстват в момента не са виждали. Това нелогично ми звучи. Някой виждал ли е невалидна машинна бюлетина?

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: На живо не съм виждала, по видеонаблюдението съм виждала.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Имаш ли възможност да ми изпратиш линк от някое видеонаблюдение, където се вижда такава невалидна машинна бюлетина.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Трябва да потърся, защото аз изгледах доста секции, а повечето не ги показват, а бегло тук, там се вижда. Или не излиза цяла или тръгва да се отпечатва донякъде. Някакви такива варианти съм виждала.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз това го казвам от моя гледна точка. Ако някой може да ми помогне с част от видео и каквото и да било, защото нашето запитване по Закона за достъп до обществена информация на ДАНС ще бъде именно въз основа на това и е хубаво да предложим едно доказателство, макар и на видео, а ДАНС нататък да се разправят, ако искат.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Повечето СИК-ове с такъв проблем са направили протокол и са го предали към другата документация. Ако нещо намеря ще изпратя.

Предлагам да прекъснем с тази тема. Другите теми, които останаха за доклада, имаше за неработещите контроли на „Информационно обслужване“ в някои РИК-ове. Тоест как са пропуснати протоколи с явни математически грешки вътре в тях, които би трябвало „Информационно обслужване“ да ги види още в РИК и по тази тема могат да се напишат няколко абзаца. И за обученията на СИК имаше идея да се пишат няколко абзаца и някакъв вид сертифициране на членовете на СИК, да са преминали обучение и са достатъчно компетентни да се справят с работата.

Свилена проявяваш ли интерес към някоя от тези теми.

СВИЛЕНА ГРАЖДАНСКА: Ще я изпратя темата в неделя. Да пуснем днес едно писмо с темите със срок до утре на обяд, който има желание, ако не ще си припозная една тема и ще я напиша.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Добре ще дадем утре някакъв срок за желаещите по теми.

За доклада като цяло забележки и коментари до неделя и после да направим някакви обобщение и всеки да може да си помисли и другия вторник да го обсъдим и евентуално и да гласуваме.

Нещо друго по тази първа точка има ли още какво да се каже?

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз съм съгласен да пуснеш тези теми по които смяташ, че има пропуски и да видим кой какво може да направи. Съгласен съм, това е хубаво предложение.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Минаваме на **точка втора** – р а з н и.

По втора точка разни има ли някой нещо да каже? Няма.

Закривам заседанието на Обществения съвет.

/ Закрито в 18.50 часа /

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Надежда Гологанова

Стенограф:

Силвия Михайлова